

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
NOVEMBER 2017

SEPEDI LELEME LA GAE: LEPHEPHE II
SEPEDI HOME LANGUAGE: PAPER II

Nako: diiri tše 3

100 meputso

HLOKOMELA

1. Lephephe le le na le matlakala a 8. Kgonthišiša gore matlakala a feletše.
 2. Araba dipotšišo ka moka, gomme o šomiše mareo a maleba a Sepedi.
 3. O tla lahlegelwa ke meputso ka mopeleto wo o fošagetšego.
 4. Ngwala ka bothakga.
-

KAROLO YA A DINGWALO/DINGWALWA**SERUDU, M. S. 1991 – A MO SWINA NGWANANA' THAKANA****POTŠIŠO YA 1**

Araba potšišo **YE TELELE** goba **YA SETSOPOLWA**. Ge o kgethile ye telele go potšišo ya 1.1, kgonthišiša gore o arabe potšišo ya setsopolwa go potšišo ya 1.2.

1.1 1.1.1 Nke o hlaloše ka moo leina la tiragatšo ye le kgathago tema ka gona go diteng tša yona.

Kabo ya meputso:

Dintlha (13)
Polelo ya molekwa (2)

(15)

1.1.2 Bala setsopolwa se se latelago ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo:

SETSOPOLWA SA A

LEKOPE:	Se ikgakantšhe, o a tseba gore ke bolela ka mesorotwana ye ya gago e bapalago ka maatla a ka.
MOLOGADI:	(<i>Ka swele</i>) Atšhi! Re tla topelwa ke bofšega. O se re ge o bapala ka tšhelete le metlabo ya gago wa fega bana ba ka molato. Gona ge ba eja lehumo la papabona molato ke eng?
LEKOPE:	(<i>O befetšwe, o goragora setulong</i>) O reng? O re ke ja tšhelete le metlabo?
MOLOGADI:	(<i>Ka swele</i>) Tsebe ga e na sekhumelo, o nkwele.
LEKOPE:	(<i>O a ikgakantšha</i>) Nxa! Ke a bona o swerwe ke seopahlogwana. O mphile neng metlabo yeo ya gago?
MOLOGADI:	(<i>O mo tomoletše mahlo</i>) Etse wena ge o iphora o re ga ke bone? ⁽ⁱ⁾ O tletše naga ye o itirile lesogana, o bile o tšama o gatela masogana mašemo. Ba tla go rothotha wa upega, re go botše!
LEKOPE:	(<i>O sodiša maledu</i>) Oo! Ke lona lebaka leo le dirago gore masele a a gago ⁽ⁱⁱ⁾ a mpue lenao? Molotšana tena (<i>O mo šupa ka monwana</i>) ke tla go lokiša. O tla tšwa ka mo lapeng la ka o sa laele. O ntsheba le bana ba ka wena? O huane, o hauhau, mosadi tena! Ke a go botša o tla itshola.

MOLOGADI:	<i>(O a mo gegea)</i> Aowi! Na ke gona o mponago lehono gore ke huane? ⁽ⁱⁱⁱ⁾ O tllile ka gešo o eja nta o šeba ka legai , mme lehono o itira yo mokaone ka nna? Ge ke go lapišitše, bolela monna tena! Ge o na le taba, se ipate ka bana ba ka.
LEKOPE:	<i>(O kgathotše mahlong)</i> Ke kgotleletše go lekane! O ntshenyeditše bana. Gonabjale ga go na le o tee yo a nago le thuto ka baka la bongangele le botlatla bja gago. Ga ke tsebe gore ge ke ehwa mo dikgwebo tša ka di tlo hlokomelwa ke mang. Wena le bona le a swana, le dio ba diebela.
MOLOGADI:	<i>(Ga a hwe matwa)</i> Etse ka geno thuto e be e le gona? Ge o be o e nyaka o babaletše, o reng o se ke wa ba gapeletša?
LEKOPE:	<i>(O a ipefediša)</i> Se mpalabadiše mosatšana tena!
MOLOGADI:	<i>(Ka kgegeo)</i> Ijo, Kwang ditaba! Lehono ke mosatšana ka gore o bone ba bakaone basadi. O nkonaditše gomme bjale o mpona ke sa hlwe ke le mosadi eupša mosatšana wa setlatlana. <i>(O kgathola mahlong)</i> Sepela go ba bakaone, mokadikaditowe, re tla bona gore ba tla go direlang!

[Letl 1–2]

- (a) Ke moya ofe wo o fokago setsopolweng se? Efa lebaka le tee go thekga karabo ya gago. (2)
- (b) Hlaloša mebolelwana/mafoko a a ngwadilwego ka bokoto go ya le ka mo a šomišitšwego ka gona mo setsopolweng. (3)
- (c) Na go ya ka tsebo ya gago ya puku gammogo le diteng tša setsopolwa se, Lekope o tšwelela e le monna wa mohuta mang (semelo sa gagwe)? Fahlela karabo ya gago ka mabaka a go kwagala go tšwa pukung ye. (10)

[15]

- 1.2 1.2.1 Na wena ge o bala tiragatšo ye, o bona Serudu a tšweleditše nako le lefelo tša mohuta ofe? Ahlaahla le go kgonthiša nnete ya taba ye ka go šitlela ka mehlala ya maleba.

Kabo ya meputso:

Teori	(2)
Dintlha	(11)
Polelo ya molekwa	(2)

(15)

- 1.2.2 Bala setsopolwa se ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go se latela:

SETSOPOLWA SA B

MMATLALA:	<i>(O nyamile)</i> Ge ke fihla kua lebenkeleng ke hweditše Lekope a na le Thomo ba itswaleletše ka kantorong. Go bonala ba be ba swere taba ye kgolo.
PEBETSE:	Mpheane yoo! O šetše a nyaka go tseba ditaba tša lena. Ga se wa topa se sengwenyana ka tsebe, ngwanaka?
MMATLALA:	<i>(Ka tšhegamo)</i> Ke ile ge ke batamela lebating ka kwa nke go bolela batho. Se ke se topilego ke ge ke ekwa Thomo a botšiša Lekope gore na o tla kgona go fihla ka gae gosasa mantšiboa.
PEBETSE:	Basadi! Ke gore o romilwe go tlo mmitša. Ge a ka mo theeletša le yena e tla be e le setlaela ruri.
MMATLALA:	<i>(O tshwenyegile)</i> Re tlo dira bjang, Mma? Batho bale o ka re ba ntweng. Ba leka ka mešogofela go re aroganya.
PEBETSE:	Ašii! Ba ka se beše. Ekwa nna mmago, ngwanaka. Monna o bušwa ke lerato le dijo. Wena se ikopiše hlogo. Mo apeele dijo tša matsaka, o mo hlatswetše diaparao a hlweke, o nape o mo fe lerato. Ge o dirile bjalo gona o tla be o upile ponyane.
MMATLALA:	<i>(O ediša sefahlogo)</i> O realo, Mma? Gape ke hweditše a fetogile, sefahlogo se tletše manyami. Le ge ke myemyela o ka re ke a mo seleka. <i>(Setu)</i> Bjale ge a ka re o boela mosading wa gagwe ke reng?
PEBETSE:	Se tshwenyegile, o tla be a boela go wena. Wena mo hlohleletše gore a hlale mosadi yola wa gagwe. Ge o dirile bjalo gona le tla dula ka a mabedi. O tla ba mogatša' mohumi, ngwanaka. O tla ja o lahla, o apara ka go rata.

MMATLALA:	Nxa!
PEBETSE:	Ke 'nxa' ya eng bjale?
MMATLALA:	Ke bona mathata fela, Mma. Batho bale ba agile motse go ya ka molao wa go hlakanela dithoto. Ge ba hlalana ba swanetše go abagana dithoto tša bona. Nna ke tla dirang ka mokgalabje yo a se nago selo? Gape ke nyaka gore a godiše bana ba le rena a re šaparolle ka mo gae. Ai, dilo tše di hlotšwe ke Mokalabi, a dio ipha naga. Le mo a lego gona ga ke tsebe gore o sa phela na. Mohlomongwe ke yo mongwe wa bao ba bolailwego kua mellwaneng ge ba leka go boela gae.
PEBETSE:	Mmatlala, tlogela Mokalabi o se hlwe o tshwenyega ka yena. Modimo o be a sa rate ge le aga motse. Mosadi yola yena o tlo lewa ke molato, o loile monna.

[Letl. 47]

- (a) Nke o ntšhe maikutlo a gago mabapi le batswadi ba go swana le Pebetse. Neela mabaka a mabedi go thekga maikutlo a gago. (3)
- (b) Ke dikeletšo dife tšeo o ka di fago motho wa go swana le Mmatlala? Neela dikeletšo tše pedi gomme o thekge ye nngwe le ye nngwe ka lebaka la go kwagala. (4)
- (c) Mmatlala ga se a ka a no rata Lekope le go tloga mathomong. Dumela goba o ganane le kgopolo ye gomme o thekge karabo ya gago ka mabaka a go kwagala. Neela dinthla tše seswai. (8)

[15]

Araba potšišo E TEE go tše di latelago. Ge o kgethile go araba potšišo ya 2.1 go 2, kgonthišiša gore o arabe ya 3.2 go 3.

POTŠIŠO YA 2 **KEKANA, M. A. 1989 – NNETE FELA**

- 2.1 Na e ka ba ke thuto efe yeo wena o ithutilego yona go tšwa mo pading ye? Thekga karabo ya gago ka mabaka a maleba.

Kabo ya meputso:

Teori: (2)
Dintlha: (8)

GOBA

- 2.2 Sekaseka semelo sa Ariel o šeditše ka mo a šomišitšego bohlale bja gagwe go fatišiša nnete ya ditiro tša Masindikheiti. Karabo e fahlelwe ka dintlha tša maleba.

Kabo ya meputso:

Teori: (2)
Dintlha: (8)

[10]

POTŠIŠO YA 3

- 3.1 Thulano ke kokwane ye kgolo ya thulaganyo ya sengwalo. Ahlaaahla ntlha ye o lebeletše dithulano tša padi ye, gomme o fahlele ka mehlala ya maleba.

Kabo ya meputso:

Teori: (3)
Dintlha: (15)
Polelo ya molekwa: (2)

GOBA

- 3.2 Sekaseka ka fao mongwadi a kgonnago go tšweletša morero/molaetša wa paditseka ye ka gona.

Kabo ya meputso:

Teori: (3)
Dintlha: (15)
Polelo ya molekwa: (2)

[20]

60 meputso

KAROLO YA B DINGWALWAŠOMIŠWA**POTŠIŠO YA 4**

Araba potšišo e TEE go tše di latelago. Sengwalo sa gago se be botelele bja go lekana mantšu a 180 go iša go a 200.

- 4.1 Ngwalela barutiši ba sekolo sa geno **lengwalo** o ba leboge ka mokgwa wo ba thušago baithuti ka gona mabapi le tshedimošo ka dipasari, bokamoso, gammogo le go dira dikgopelo tša dikgoba.

GOBA

- 4.2 O tsene lebenkeleng la dibjana wa kgwatha serekišwa se se itšego ka phošo gomme sa pšhatlega. Bengkgwebo ba re o lefele tshenyagalelo yeo e bego e se maikemišetšo a gago go e dira. Ngwala **pego** yeo, maikemišetšo a yona, e lego go hlalošetša beng lebenkele ka ga tiragalo ye ya letšatši leo le go fa mabaka a go fapana le kgopolo yeo ya bona.

[20]**POTŠIŠO YA 5**

Araba potšišo e TEE go tše pedi tše di latelago. Sengwalwa sa gago se be botelele bja go lekana mantšu a 100 go iša go a 120.

Lebelela diswantšho tše di latelago gore o tle o kgone go araba dipotšišo:

[<<https://www.google.co.za>>]

[<<https://www.google.co.za>>]

- 5.1 Maafrika-Borwa a itšeetše molao matsogong ka go hloriša le go raka batho ba go tšwa dinageng tše dingwe tša Afrika, ba lla ka mabaka a mmalwa a go fapana. Ngwala **taodišwana/athikele ya kuranta** yeo ka yona o ntšhago sa mafahleng a gago le go eletša setšhaba go ya ka maikutlo a gago. Tšweletša maemo a gago mo tabeng ye.

GOBA

- 5.2 Mathibedi le Selai ba ngangišana ka ditiragalo tše o di bonago mo diswantšhong tša ka godimo. Ngwala **poledišano** ya bona ya go tšweletša mahlakore ao a mabedi.

[20]

40 meputso

Palomoka: 100 meputso